

Türkiye’de Okul Psikolojik Danışmanlarının Görevlerine İlişkin Yeterlikleri ve Yaşadıkları Sorunlar: Derleme Çalışması

The Position Oriented Qualifications of School Psychological Counselors and The Problems They Encounter: Eclectic Study

Hacı Arif DOĞANÜLKÜ*

ÖZET

Bu çalışmanın amacı okulların rehberlik servisinde görev yapan psikolojik danışmanların, yaptıkları görevlere ilişkin yeterlikleri ve görevlerini yerine getirirken karşılaştıkları sorunları incelemektir. Çalışmanın veri kaynağını ilgili alan yazındaki yerel makale ve tezler oluşturmuştur. Makalenin amacı ile bağlantılı olarak Google Akademik, YÖK Ulusal Tez Merkezi ve YÖK Akademik veri tabanlarından elde edilen çalışmalar incelenmiştir. Gözden geçirilen yayınlarda psikolojik danışmanlar kendilerini daha çok okul rehberlik planının hazırlanması, okul rehberlik hizmetlerini tanıtmaya gibi konularda yeterli görürken, bireysel psikolojik danışma yapma, davranış problemleri ile çalışma gibi konularda yetersiz görmüşlerdir. Psikolojik danışmanlar yaşadıkları sorunları ise psikolojik danışmanlara ilişkin idareci, öğretmen ve öğrenci algılarının farklı olması, personel ve veliler ile işbirliğinin yetersiz olması, öğrenci sayısına göre danışman sayısının az olması olarak belirtmişlerdir. Çalışmaya ilişkin bulgular ışığında, okul psikolojik danışmanlarının kendilerini yetersiz hissettiği konularda eğitimler düzenlenmesi, karşılaştıkları sorunlara çözümler bulunması okul psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin kalitesini arttıracaktır.

Anahtar Sözcükler: Psikolojik danışmanların yeterlikleri, Psikolojik danışmanların yaşadığı sorunlar

ABSTRACT

The purpose of this study is to examine the qualifications of the psychological counselors who work in the guiding service of the schools and the problems they encounter while performing their duties. I have created local articles and theses in the literature related to field of data of the work. In connection with the purpose of the article, the studies obtained from Google Academic, COUNCIL OF HIGHER EDUCATION National Thesis Center and COUNCIL OF HIGHER EDUCATION Academic databases were examined. In the broadcasts reviewed, while psychological counselors feel adequate in subjects such as preparing a school guidance plan, introducing school guidance services, they feel inadequate in subjects such as making individual psychological counseling and working on behavior problems. Psychological counselors stated that the problems they have experienced are different perceptions of administrators, teachers and students regarding psychological counselors, insufficiency of cooperation with personnel and parents, and the number of counselors is low according to the number of students. In the light of research findings, arranging trainings on issues where school psychologists feel that they are inadequate and finding solutions to the problems they face will increase the quality of school psychological counseling and guidance services.

Key Words: Competencies of psychological counselors, Problems of psychological counselors

*Okul Psikolojik Danışmanı, Adana, h.arif_462@hotmail.com

GİRİŞ

Güç ve güveni hep dışımda aradım. Ama bunlar her zaman insanın içinden gelir ve her zaman da oradadır. İfade edilen bu sözlerin sahibi olan Sigmund Freud'un da dediği gibi insanın içinde her zaman var olan enerjisini ortaya çıkarmada bireye yardımcı olma rolünü üstlenen Psikolojik Danışma ve Rehberlik insanlığa hizmet eden en önemli alanlardan birisidir. Bu hizmet alanları çok kapsamlı olmakla birlikte bunlardan birisi okullarda uygulanan psikolojik danışma ve rehberlik faaliyetleridir. Bu faaliyetlerin yerine getirilmesinde kuşkusuz en büyük rolü oynayan kişi ise okul psikolojik danışmanıdır.

Çağdaş eğitim anlayışına göre eğitimin genel amacı; bedence, ruhça sağlıklı, topluma etkin şekilde uyabilen insanlar yetiştirmektir (Yeşilyaprak, 2008). İfade edilen bu durumu yerine getirmede şüphesiz en önemli rollerden birisini çağdaş eğitimin vazgeçilmez bir parçası olan öğrenci kişilik hizmetleri oluşturmaktadır. Yeşilyaprak'a (2008) göre öğrenci kişilik hizmetleri öğrenciye öğretim çalışmalarından ayrı, sınıf öğretimi dışında sağlanan ve onun kişiliğinin duygusal ve toplumsal yanları ile sağlıklı bir şekilde gelişmesine hizmet eden etkinlikleri kapsar.

Öğrenci kişilik hizmetlerinin en önemli alanlarından birisi de psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleridir. Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yerine getirilmesinde görevli olan kişilerin, alanında yetkin bir personel olması ve çalışma şartlarının uygunluğu hizmet kalitesini, dolayısıyla da beklendik

davranışları arttıracaktır. Bu çalışma okulların rehberlik servislerinde görev yapan psikolojik danışmanların, yaptıkları görevlere ilişkin yeterlikleri ve görevlerini yaparken karşılaştıkları sorunları ele almıştır.

Okul Öncesi Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri

Okul öncesi eğitim, çocuğun doğduğu günden itibaren temel eğitime başladığı güne kadar geçen yılları kapsayan ve çocukların daha sonraki yaşamlarında önemli rol oynayan; bedensel, psikomotor, sosyal-duygusal, zihinsel ve dil gelişimlerinin büyük ölçüde tamamlandığı, kişiliğin şekillendiği, ailelerde ve kurumlarda verilen eğitim sürecidir (Memduhoğlu, Dalçipek, 2016). Çocuklar için kritik bir dönem olarak tanımlanan okul öncesi dönemde yapılacak psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri büyük önem taşımaktadır.

Okul öncesi dönemde verilecek rehberlik hizmetleri kişisel rehberlik açısından çocuğun kendini kabulü, özgüvenini geliştirme, benlik kavramını oluşturma, sosyalleşmeyi sağlamaya yöneliktir. Eğitsel rehberlik açısından okula uyum ve ilköğretime hazır olma yeterliğinin kazandırılması amaçlanır. Mesleki rehberlik açısından ise çocuğun döneme özgü mesleki gelişim görevlerini kazanması için çalışmalar planlanır (Yeşilyaprak, 2008).

İlköğretim Kurumlarında Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri

İlköğretim kurumları resmi ve özel ilkokullar ve ortaokulları kapsayan kurumlardır. Bu dönemde yapılan psikolojik danışma ve rehberlik

hizmetlerinin bu iki farklı okul türü için ayrı değerlendirilmesi gerekir.

Gelişimsel model açısından psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri, eğitim-öğretim sürecinin her bir aşamasında, yapılması gereken görevler olduğunu ifade eder.

İlkokul dönemi öğrencileri açısından durum değerlendirildiğinde, öğrencilerin kurumsal kurallara uyarak yaşamayı öğrenme, kişiler arası ilişkileri zenginleştirme, bedenini kendine özgü nitelikleri ile tanıma ve kabul etme, kendi cinsi ile özdeşleşebilme ve kendi cinsine uygun rolleri benimseme, kendi kararlarını alma ve davranışlarının sorumluluğunu üstlenme gibi kişisel-sosyal alanda görevleri mevcuttur (Yeşilyaprak, 2008). Bunun yanında ders çalışma alışkanlığı kazanma, okulla ilgili görev ve sorumluluklarının bilicinde olma gibi eğitsel görevlerle birlikte, mesleki açıdan içinde bulunduğu döneme özgü gelişim ödevlerini tamamlama şeklinde görevleri de mevcuttur.

Ortaokul öğrencileri açısından duruma bakıldığında ise öğrencilerin ergenliğe ilk adım attıkları dönem olması itibarıyla bu dönem çok büyük bir öneme sahiptir. Bu dönemde öğrenciler akranlarca önem verilen etkinliklerde beceri kazanma, cinsel ilgilerini gizli tutma ve denetlemeyi öğrenme, kendi değer sisteminde doğru-yanlış kavramlarını geliştirme, gelecekteki yaşamına yönelik düşünme, fiziksel ve sosyal çevreyle uyum yollarını öğrenme gibi birçok kişisel anlamda görevlere sahiptir (Yeşilyaprak, 2008). İyi bir eğitime devam edebilmek adına ders çalışma becerilerini kazanma ve güçlendirme, olanaklardan haberdar olma ve kendisini tanıma gibi eğitsel görevlere

sahiptir. İlgi ve yeteneklerini keşfetmeye başlama, meslekleri tanıma ve kendi özellikleri ile mesleklerin özelliklerini kıyaslayabilme gibi mesleki açıdan görevlere sahiptir.

Ortaöğretim Kurumlarında Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri

Ortaöğretim kurumları liselerden oluşan kurumlardır. Bu dönem öğrencilerinin sevmeye, sevilme, sevgisini başkasıyla paylaşmayı öğrenme, değişen toplumsal gruplara dahil olma, kendi cinsinin psikososyal, biyolojik rolünü öğrenip buna uygun davranışlar geliştirme, uygun bir bağımlılık-bağımsızlık tarzı geliştirme ve yürütme, eş seçme aile kurma gibi rollere hazırlık gibi kişisel görevleri mevcuttur (Yeşilyaprak, 2008). Ayrıca bu dönem öğrencilerinin iş hayatına mı yöneleceğim yoksa eğitime devam mı edeceğim sorusunun cevabını verebilecek durumda olma, üniversite okumak için gerekli çalışma becerisini gösterme, meslek seçme ve çalışma hayatına hazır olma gibi eğitsel ve mesleki anlamda görevleri mevcuttur.

Yukarıda ifade edilen üç eğitim kurumunun her birinde kendine özgü kişisel, eğitsel ve mesleki gelişim görevleri ifade edilmiştir. Tabii ki bunların sayısını arttırmak mümkündür. Ancak yukarıda ifade edilen bütün bu gelişim görevlerinin yerine getirilmesinde tüm okul personelinin iş birliği dahilinde okul psikolojik danışmanına büyük iş düşmektedir. Okul ortamının psikolojik danışman açısından en az sorunsuz hale getirilmesi ve psikolojik danışmanın alanında yetkin olması öğrencilerin bu gelişim görevlerini kazanmalarında önemli rol oynayacaktır.

YÖNTEM

Yıl açısından hiçbir kısıtlama olmaksızın 3 farklı veri tabanında (Google Akademik, YÖK Ulusal Tez Merkezi ve YÖK Akademik) ‘okul rehberlik servisi sorunları’, ‘psikolojik danışmanların yeterlikleri’ ve ‘psikolojik danışmanların yaşadığı sorunlar’ konu başlıklarında literatür taraması yapılmıştır. Literatür taraması sadece yerel makale ve tezler üzerinde olmuştur. Araştırma sonucunda ulaşılan 8 makale ve 1 yüksek lisans tezi çalışma kapsamına alınmıştır.

BULGULAR

Araştırma kapsamına alınan çalışmalar 1999 ve 2016 yılları arasında yapılmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda elde edilen sonuçlar psikolojik danışmanların yeterlikleri ve psikolojik danışmanların yaşadığı sorunlar olmak üzere iki ayrı başlık altında verilmiştir.

Psikolojik Danışmanların Yeterlikleri

Okul rehberlik servislerinde görev alan psikolojik danışmanların yeterlikleri üzerine yapılmış çalışmalardan elde edilmiş sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Dost ve Keklik (2012) tarafından yürütülen çalışma sonucunda çalışmaya katılan alan çalışanlarının % 14.8’i kendilerini psikolojik danışmada, % 13’ü mesleki rehberlikte, yine % 13.0’ü eğitsel rehberlikte yeterli gördüklerini belirtmişlerdir. Alan çalışanlarının % 13.0’ü genel olarak kendini yeterli bulduğunu ifade etmiştir. Alan çalışanlarının kendilerini yetersiz buldukları alanların başında psikolojik danışma ve psikolojik danışma kuramlarını uygulama gelmektedir (% 25.0). Bunları özel eğitim / kaynaştırma eğitimi (% 10.2), klinik / özel vakalar (% 9.3), sınav / tercih

danışmanlığı / sınav kaygısı (% 9.3), psikolojik testler (% 5.5), ilköğretimde çocuklarla çalışmak / çocuklarla iletişim (% 5.5), travma / krize müdahale (% 3.7), bilimsel araştırma / istatistik (%3.7) ve grupla psikolojik danışma (% 2.8) izlemektedir.

Sevim ve Hamamcı (1999) tarafından gerçekleştirilmiş olan psikolojik danışmanların mesleki yeterliklerinin incelendiği çalışmada psikolojik danışmanlar kendilerini en fazla öğrencilere verimli ders çalışma hakkında bilgi vermek, okul rehberlik hizmetlerini öğrencilere tanıtmaya, okul rehberlik programını hazırlama, uygulanan test ve envanter sonuçlarını öğrencilere iletme, iş ve meslekler hakkında bilgi toplayıp bu bilgileri öğrencilere iletme gibi alanlarda kendilerini yeterli hissettiklerini ifade etmişlerdir. Aynı çalışmada psikolojik danışmanların kendilerini en az yeterli algıladıkları alanlar ise rehberlik çalışmalarında kullanılacak test, anket vb ölçme aracı geliştirmek, öğrencilere bireysel danışma yapmak, öğrencileri ilgilendiren değişik konularda araştırmalar yapmak, maddi sıkıntıları olan öğrencileri belirlemek ve onların yardım olanaklarından yararlanmalarını sağlamak ve yetenek testleri uygulayıp yorumlamak olmuştur.

Hizmet içi eğitim çalışmaları iş yerlerinde çalışan bireylerin görevleri ile ilgili bilgi ve becerileri geliştirmeleri adına verilen eğitimler olarak tanımlanabilir. Personellerin hizmet içi eğitime katılma amacı yetersiz olduğu anlarda kendisini geliştirmektir. Hizmet içi eğitim talep edilen konular yetersizlik hissedilen konular olarak düşünülürken, talep gerektirmeyen konular yeterlik hissedilen konular olarak düşünülebilir. Güven, Kılıç,

Hayran ve Büyüksevindik (2016) yaptığı çalışma ile okul psikolojik danışmanlarının hizmet içi eğitim ihtiyaçlarını belirlemek istemiştir ve okul psikolojik danışmanları sırasıyla öğrenciyi tanıma teknikleri, psikolojik danışmanlık becerileri, davranış problemleri ve uyum güçlükleri konu alanlarında hizmet içi eğitim alma gereksinimi hissettiklerini ifade etmişlerdir. Öğrenciyi tanıma teknikleri alanında en çok ihtiyaç duyulan konu; psikolojik test tekniklerinden sırasıyla; zeka testleri, kişilik testleri, dikkat testleri, drama ve oyundur. Psikolojik danışmanlık becerileri kapsamında en çok ihtiyaç duyulan konular sırasıyla; belirli bir kurama dayalı terapi teknik ve becerileri (Gestalt, bilişsel davranışçı, çözüm odaklı vb.), travmatik yaşantılara müdahale yöntemleri (kriz, doğal afet, yas, taciz vb.) ve psikoeğitsel grup uygulamalarıdır. Davranış problemleri ve uyum güçlükleri alanında en çok ihtiyaç duyulan konu ise intihardır. Okul psikolojik danışmanlarının en az ihtiyaç duydukları hizmet içi eğitim ihtiyaçları arasında okul rehberlik programının hazırlanmasıyla ilgili konular ve eğitsel rehberlik alanları yer almaktadır.

İçinde bulunduğumuz dönemin teknoloji dönemi olduğu her kesimden insan tarafından sürekli dillendirilen bir konudur. Bu konuyla ilintili olarak teknolojik açıdan donanımlı olma gerekliliği de okul psikolojik danışmanları açısından bir yeterlik alanı olarak değerlendirilmektedir. Başak, Uysal ve Aşıcı (2010) tarafından yapılan çalışmada okul psikolojik danışmanlarının bilgisayar ve internet kullanım yeterlikleri incelenmiştir. Okul psikolojik danışmanlarının bilgisayar ve internet teknolojilerinden faydalanabilecek düzeyde bilgisayar kullanım yeterliğine

sahip oldukları şeklinde bulgulara ulaşılmıştır.

Bütün bu bulgulara ek olarak Tayyaş'ın (2013) yaptığı tez çalışmasında okul psikolojik danışmanlarının yeterlik algılarının çalıştığı okul türüne göre, cinsiyete göre ve meslekteki kıdem durumlarına göre farklılaşmadığı görülürken okuldaki öğrenci sayısına göre, görev yaptıkları alanı isteyerek seçip seçmemelerine göre, alanla ilgili hizmet içi eğitim alıp almama durumlarına göre ve öğrenim düzeylerine göre farklılaştığı görülmüştür.

Psikolojik Danışmanların Yaşadığı Sorunlar

A.Hatunoğlu, Y. Hatunoğlu (2006) tarafından yürütülen çalışmada rehberlik hizmetlerinde yaşanan problemlerle ilgili şu bulgular elde edilmiştir: Okullardaki öğrenci sayısına göre psikolojik danışman sayısının az olması, okullardaki rehberlik hizmetlerine özgü donanım yetersizliği, idarecilerin (okul müdürü ve müdür yardımcıları) rehberlik hizmetlerine olumsuz ve bilinçsiz bakış açısı, idarecilerin psikolojik danışmanları alanları dışındaki işlere yönlendmesi, psikolojik danışmanların okul idaresi ve sınıf rehber öğretmenlerinden yeterli yardım ve desteği alamaması, rehberlik hizmetlerinin öneminin eğitimciler arasında yeterince kavranmamasıdır.

Meşeci, Özcan, Bozdemir v.d (2007) çalışmasında okul personeli, sınıf rehber öğretmeni, öğrenci ve velilerin okul psikolojik danışmanın rol ve görevlerine ilişkin algı ve beklentilerin farklılık göstermesinin bu birimin ve çalışanlarının başlıca sorunu olduğu şeklinde bulguya ulaşılmıştır.

Dost ve Keklik (2012) yaptığı çalışmada psikolojik danışmanların karşılaştıkları sorunları incelemiştir. Çalışmaya katılan psikolojik danışmanların büyük çoğunluğu yönetici ve öğretmenlerin PDR hizmetlerine yönelik önyargılı tutumu, bilgi eksikliği ve işbirliği yapmaması sorununu dile getirmiştir. Ayrıca görev tanımının net olmaması, sorumlu olunan öğrenci sayısının fazla olması, gerçekçi olmayan ve görev alanı dışındaki beklentiler, ilgisiz ve işbirliği yapmayan veliler, joker eleman olmak, yetersizlik hissi, bürokratik işler okul psikolojik danışmanları tarafından karşılaşılan sorunlar olarak nitelendirilmektedir (Dost & Keklik, 2012).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada okulların rehberlik servislerinde görev yapan psikolojik danışmanların, görevlerine ilişkin yeterlikleri ve görevlerini yerine getirirken karşılaştığı sorunlar incelenmiştir.

İncelenen yayınların ortak bulgularına bakıldığında psikolojik danışmanlarının okul rehberlik programının hazırlanması, verimli ders çalışma konusunda bilgilendirme, okul rehberlik hizmetlerini öğrencilere tanıtmaya, bilgisayar ve internet teknolojilerinden faydalanabilecek düzeyde bilgisayar kullanım becerisine sahip olma gibi alanlarda yeterli oldukları yönünde bulgular mevcuttur.

Benzer şekilde psikolojik danışmanların kendilerini yetersiz gördükleri alanlara yönelik ortak bulgular ise; kuramlara dayalı olarak psikolojik danışma yapma, klinik-özel vakalara müdahale, sınav-tercih danışmanlığı yapma, travma ve krize müdahale etme, öğrenci tanıma

tekniklerini(test, anket, gözlem vb) kullanma ve geliştirme, davranış ve uyum problemleri olan öğrencilerle çalışma olmuştur.

Psikolojik danışmanların kendilerini yetersiz gördükleri alanlara ilişkin hizmet içi eğitimler düzenlemesi eksikliklerin giderilmesinde fayda sağlayacaktır. Ayrıca üniversitelerin lisans programlarında güncellemeye gidip yetersizlik hissedilen konularda özel çalışmalar yapılması alanda yetkin personel yetişmesini sağlayacaktır.

Psikolojik danışmanların okulda karşılaştığı sorunlar ise daha çok öğrenci sayısına göre danışman sayısının az olması, donanım yetersizliği, idarecilerin rehberlik hizmetlerine karşı olumsuz ve önyargılı bakış açısı, idarecilerin rehber öğretmenlere görev dışı iş vermesi, sınıf öğretmenleri, idareciler ve velilerle işbirliğinin zayıf olması ve yeterli desteğin alınmaması, idarecilerin, sınıf rehber öğretmenlerinin, öğrencilerin ve velilerin psikolojik danışmanların görev ve sorumluluklarına ilişkin algı farklılıklarının olması olarak bulunmuştur.

Karataş ve Polat (2013) yaptığı çalışmada okullarda müdürler ve psikolojik danışmanlar arasında iletişim kopuklukları olduğunu belirtilmektedir. Bu durum idarecilerle işbirliğinin zayıf olduğu şeklindeki bulguyu desteklemektedir. Yine aynı çalışmada Karataş ve Polat (2013) birçok okuldaki psikolojik danışmanın okullardaki sınıf mevcutlarının fazlalığından, fiziki koşulların yetersizliğinden ve evrak işlerinin çokluğundan rahatsız olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu durumda yukarıda ifade edilen öğrenci sayısının fazlalığı, donanım yetersizliği ve görev dışı evrak işlerinin var

lığı Şeklinde sorun olarak görülen durumlara ilişkin bulguları destekler.

Okul psikolojik danışmanların okulda yaşadıkları sorunlar ortadan kaldırma, danışmanların enerjisini okul ve öğrenciler adına daha verimli işlere kanalize etmesini sağlayacaktır. Belirtilen sorunları ortadan kaldırmaya yönelik yasal düzenlemelere gidilmesi, uygun çalıŐmaların yapılması elzem bir durumdur.

Kısacası okul psikolojik danışmanlarının görevlerini yerine getirirken kendilerini yetersiz hissettiği konularda donanımlı hale getirilmesi ve iŐlerini sorunlar olmadan rahatça yapabildiği, okul psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin en üst düzeyde gerçekleŐmesini sağlayacaktır.

Bu çalışmada kullanılan araŐtırmalarda psikolojik danışmanlar, yeterlik düzeylerini kendi algıları doğrultusunda belirtmişlerdir. Algılara dayalı olarak yeterliklerin ifade edilmesi çalışma için sınırlılık oluşturmaktadır.

Ayrıca konu alanı ile ilgili güncel çalışmalar yapılması daha net bulguların ortaya konulmasına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

Başak-Ergün, B., Uysal, . ve AŞıcı, N. (2010). Rehber ğretmenlerin (Okul psikolojik danışmanlarının) rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde bilgisayar ve internet kullanma durumları. *Kurumsal Eğitimbilim*, 3(1), 148-163.

Dost-Tuzgöl, M. ve Keklik, İ. (2012). Alanda alıŐanların gözünden psikolojik danışma ve rehberlik alanının sorunları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 389-407.

Güven, M., Kılıç, S., Hayran, Y. ve Byksevindik, B. (2016). Okul psikolojik danışmanlarının hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi. *Eğitim ve ğretim AraŐtırmaları Dergisi*, 5(4), 308-322.

Hatunoğlu, A. ve Hatunoğlu, Y. (2006). Okullarda verilen rehberlik hizmetlerinin problem alanları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(1), 333-338.

Karataş, İ.H. ve Polat, M. (2013). Okul yöneticilerinin rehberlik hizmetlerine bakış açıları üzerine okul rehber ğretmenlerinin görüŐleri. *MuŐ Alparsan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 105-124.

Memduhoğlu, H.B. ve Daliek, E. (2016). Öğretmenlerin rehberlik servisine ilişkin metaforik algıları. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 47, 137-148. doi:10.9761/JASSS3475

Meşeci, F., zcan, N. ve Bozdemir, P. (2007). Öğretmen ve müdürlerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine yönelik algıları. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7, 157-171.

Sevim, S.A. ve Hamamcı, Z. (1999). Psikolojik danışmanların mesleki doyumları ile mesleki yeterlikleri arasındaki iliŐkinin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(12), 39-46.

Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 2(12), 39-46.

Tayyaş, M. (2013). *Psikolojik danışmanların yeterliklerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.

Yeşilyaprak, B. (2008). *Eğitimde rehberlik hizmetleri* (14. baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.